

Motion till riksdagen 2019/20:3500

av Mats Green m.fl. (M, KD)

med anledning av skr. 2019/20:73 Riksrevisionens rapport om stöd till start av näringsverksamhet – långsiktiga effekter och Arbetsförmedlingens arbetssätt

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta fram en åtgärdsplan med tydliga krav på Arbetsförmedlingen för att motverka överskuldsetting hos deltagare i Arbetsförmedlingens arbetsmarknadspolitiska program Stöd till start av näringsverksamhet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av och ett helhetsgrepp på programmet Stöd till start av näringsverksamhet samt att regeringen bör återkomma med förslag på förändring av detta samt hur detta på lämpligt sätt kan genomföras i reformeringen av Arbetsförmedlingen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Riksrevisionen har undersökt om Arbetsförmedlingens program Stöd till start av näringsverksamhet är en effektiv åtgärd jämfört med att delta i andra arbetsmarknadspolitiska program eller att kvarstå i öppen arbetslöshet. Riksrevisionen har granskat om deltagande i programmet leder till en högre varaktig inkomst, ökad sysselsättning och högre risk att bli överskuldssatt.

Effekten på inkomst var negativ under flera år men efter ungefär sju år kunde en positiv effekt mätas för män och en neutral effekt för kvinnor. Resultaten visade på positiva sysselsättningseffekter baserat på SCB:s arbetsmarknadsstatistik RAMS. Riksrevisionen skriver dock att det krävs mycket låga inkomster för att klassas som sysselsatt enligt RAMS, och när det gäller egenföretagare är en aktiv näringsverksamhet tillräckligt, oavsett om den är lönsam eller inte.

Enligt Riksrevisionen ökade risken för överskuldsättning för deltagare i Stöd till start av näringsverksamhet, där risken för att bli långvarigt registrerad hos Kronofogden ökade med ca 60 procent. Utrikes födda löpte en högre risk att hamna i överskuldssättning, utöver en mer negativ effekt på inkomst och svagare effekt på sysselsättning än inrikes födda.

Riksrevisionen skriver att det tydligt framgår i Arbetsförmedlingens handläggarsöd att arbetsförmedlaren ska informera om riskerna med att driva eget företag och om det särskilda betalningsansvar som gäller för enskilda näringsidkare och handelsbolag. Detta tillämpas dock inte regelbundet och Riksrevisionen lämnar en rekommendation till Arbetsförmedlingen att ge tydligare information till deltagarna i programmet om riskerna med eget företagande.

Konsulter från privata företag har en central roll i programmet där de granskar den arbetsökandes affärsplan och budget som Arbetsförmedlingen sedan har i uppgift att tillstyrka, alternativt avslå. Arbetsförmedlingens handläggarsöd rekommenderar att handläggaren följer konsultens uppmaning, även om en avvikande bedömning är möjlig, dock ovanlig. Därtill är det ovanligt att konsulterna helt och hållet avstyrker affärsplan och budgetarna.

Deltagarna i Stöd till start av näringsverksamhet har möjlighet till 20 timmars mentorstöd som erbjuds av samma konsulter som gör bedömningen av affärsplan och budget. Mentorstimarna ska efterfrågas av deltagarna, men Riksrevisionen skriver i granskningen att om deltagaren söker färre mentorstimmar kan konsulterna vara mer benägna att tillstyrka affärsplan och budgetar.

Konsulterna tillstyrker affärsplan och budgetar i mycket hög utsträckning. Styrkan i affärsplan och budget ska säkras genom en noggrann prövning av Arbetsförmedlingens handläggare innan materialet skickas till konsulten. Men enligt Riksrevisionen tillämpas inte den noggrannheten på alla lokalkontor, och ett nej betyder ofta att den sökande ska komplettera och försöka på nytt. Vidare skriver Riksrevisionen att det är ovanligt att arbetsförmedlarna avviker från konsultens rekommendation på grund av bristande kompetens i att göra en affärsmissig bedömning.

Det är rimligt att konsulterna har större kompetens att göra en affärsmissig bedömning än arbetsförmedlarna, och därför tycker vi att de även i fortsättningen bör ha den rollen i ett program som Stöd till start av näringsverksamhet. Eftersom konsulterna tillstyrker affärsplan och budgetar i mycket hög utsträckning och färre efterfrågade mentorstimmar kan öka konsulternas benägenhet till godkännande, ser vi problem i hur programmet fungerar utifrån en bristande incitamentsstruktur. Ett statligt arbetsmarknadspolitiskt program bör inte leda till en sådan överskuldssättning för deltagarna där risken att bli långvarigt registrerad hos Kronofogden ökade med ca 60 procent. Därför bör riksdagen ge regeringen till känna att regeringen ska ta fram krav på Arbetsförmedlingen för att motverka överskuldssättningen för framtida deltagare i Stöd till start av näringsverksamhet.

Arbetsförmedlingen genomgår en stor reformeringsprocess. I ett sådant läge är det viktigt att regeringen visar ledarskap och ger tydliga uppdrag till myndigheten. Att frångå sitt ansvar med hänvisning till att Riksrevisionen inte lämnar några rekommendationer till regeringen i sin rapport är ansvarslost.

Internationellt sett ligger Sverige bra till när det gäller att satsa på stöd till den som vill starta egen näringsverksamhet, men som det ser ut idag är stöden för att starta eget väldigt uppsplittrade. Vi menar att en översyn behöver göras och ett helhetsgrepp tas på programmet Stöd till start av näringsverksamhet. Regeringen bör återkomma med

förslag på förändring av detta samt hur detta på lämpligt sätt kan implementeras i reformeringen av Arbetsförmedlingen.

Mats Green (M)

Sofia Damm (KD)

Josefin Malmqvist (M)

Ann-Sofie Lifvenhage (M)

Saila Quicklund (M)

Désirée Pethrus (KD)